Seinäjoella ja Turussa koulutettiin lukuohjaajia Suomen kirjastoihin

24.2.2021

Lukemattomat mahdollisuudet -hankkeessa, jossa SeAMKin Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma on yksi toimija, on koulutettu lukuohjaajia Suomen yleisiin kirjastoihin. Lukuohjaajat työskentelevät jatkossa sellaisten aikuisryhmien parissa, joissa on mukana myös heitä, joita lukeminen ei kiinnosta tai joille lukeminen on syystä tai toisesta vaikeaa. Lukuohjaajat järjestävät työpajoja, joissa vahvistetaan osallistujien tekstitaitoja ja madalletaan kynnystä lukemiseen.

Lukuohjaajakoulutukset toteutettiin syyskuun 2019 – tammikuun 2021 välisenä aikana ensin Turussa ja sitten Seinäjoella. Molempiin koulutuksiin otettiin hakemusten perusteella kaksikymmentä kirjastoammattilaista eri puolelta Suomea. Koulutus oli 10 op:n laajuinen kokonaisuus ja sen molemmista toteutuksista vastasi SeAMKin ja Turun amk:n kolmen lehtorin tiimi.

Lukutaito rapautuu ja ohjaajia tarvitaan

Suomen yleisissä kirjastoissa on totuttu työskentelemään lukemista rakastavien aikuisten kanssa. Heille tarjotaan monipuolisesti erilaisia lukuharrastusta ja –intoa tukevia palveluita. Myös lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen ja lukuharrastuksen viriämisen eteen tehdään kirjastoissa hienoa työtä. Sitä koordinoidaan valtakunnallisesti Seinäjoen kaupunginkirjastossa, joka sai viime vuoden alussa OKM:n rahoittaman valtakunnallisen lasten ja nuorten lukemista ja lukutaitoa edistävien kirjastopalvelujen valtakunnallisen erityistehtävän .

Viime aikoina on kuitenkin havahduttu siihen, että tämä työ lukutaidon edistämiseksi koko väestön osalta ei riitä. Vuoden 2017 alusta voimaan tullut uusi kirjastolaki edellyttää, että yleiset kirjastot ottavat vielä vahvemman roolin kaikenikäisten, myös aikuisten, lukutaidon parantamisessa. Kirjaston tulee tarjota ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon (L 29.12.2016/1492). Tähän tarpeeseen pyrittiin Seinäjoella ja Turussa järjestetyssä lukuohjaajakoulutuksessa vastaamaan.

Tekemällä oppimista, rohkaisua ja vertaistukea

Tammikuussa 2020 alkanut Seinäjoen lukuohjaajakoulutus on juuri päättynyt. Koulutuksessa oli osallistujia eri puolelta Suomea. Kolmasosa heistä oli eteläpohjalaisista kirjastoista, kaksi Vaasan kaupunginkirjastosta ja muut osallistujat työskentelivät kirjastoissa eri puolella Suomea, Kuopiosta Raaheen ja Valkeakoskelta ja Vantaalle.

Lukuohjaajakoulutuksessa haluttiin rohkaista hakeutumaan uudenlaisten ryhmien pariin ja hankkimaan uusia

yhteistyökumppaneita. Tavoitteena oli, että osallistujat saavat pedagogisia eväitä ryhmään tutustumiseen, ohjaustilanteen toteuttamiseen, menetelmien valintaan ja ohjaustoiminnan arviointiin. Tärkeä tavoite oli myös se, että koulutetut lukuohjaajat jatkavat työtä alueillaan ja levittävät hyviä käytäntöjä muihinkin kirjastoihin.

Lukuohjaajakoulutuksessa painotettiin tekemistä ja kokeilemista. Jokainen osallistuja toteutti useamman tapaamisen sisältävän ohjauksen, joka suunniteltiin Lukemattomat mahdollisuudet -hankkeessa havaittujen ja testattujen toimintatapojen mukaisesti. Painotettiin ryhmään tutustumisen tärkeyttä ja taidelähtöisten menetelmien käyttöä ohjattavien mielenkiintojen mukaisesti. Koulutuksessa käytiin läpi ohjaustilanteen suunnittelua, menetelmien valintaa ja arviointia. Osallistujat antoivat vertaispalautetta toisten ohjaussuunnitelmista ja toteutetuista ohjauksista keskusteltiin ja niitä arvioitiin tapaamisissa. Osallistujat kirjoittivat ohjauskokemuksistaan myös Lukemattomat mahdollisuudet –blogissa

Korona vaikutti jonkin verran Seinäjoen lukuohjaajakoulutuksen toteutukseen. Koulutuksen ajallisesta venymisestä ja ohjauksiin tulleista muutoksista huolimatta osallistujat olivat sitoutuneita ja pysyivät mukana loppuun asti. He olivat sinnikkäitä ja siirsivät ohjaustapaamisia verkkoon, kun kirjastot ja koulut sulkivat ovensa ja monet yhteistyötahot joutuivat perumaan jo sovittuja ohjauksia.

Palaute kannustaa jatkamaan

Koulutukseen osallistujilta kerättiin palautetta sekä suullisesti että verkkokyselyn avulla. Kyselyyn vastanneet kertoivat saaneensa koulutuksesta uusia ideoita ja menetelmiä työhönsä. Menetelmien osalta nähtiin myös soveltamisen mahdollisuuksia, eli koettiin, että niitä voi hyödyntää laajasti omassa työssä. Koulutusta luonnehdittiin käytännönläheiseksi, innostavaksi ja motivoivaksi.

Useimmat palautekyselyyn vastanneet kertoivat saaneensa koulutuksessa uusia yhteistyökumppaneita. Koulutuksen ansiosta kirjastoissa onkin virinnyt pysyvämpää yhteistyötä esimerkiksi oppilaitosten ja järjestöjen kanssa. Koulutuksen lähi- ja verkkotapaamisissa osallistujat kertoivat, että he olivat saaneet intoa hakeutua ryhmien luokse myös kirjastorakennuksen ulkopuolelle. Kaikki kyselyyn vastaajat olivat sitä mieltä, että he aikovat jatkossa tehdä lukuohjausta ja että he aikovat suositella koulutusta muillekin.

Lukuohjaus pysyvästi osaksi kirjastopalveluja

Nyt yleisissä kirjastoissa työskentelee lähes 40 lukuohjaajakoulutuksen suorittanutta kirjastoammattilaista. He ovat verkostoituneet ja perustaneet Facebook-ryhmän, jossa jaetaan vinkkejä toimivista ohjausmenetelmistä ja uusista yhteistyökumppaneista. Ryhmä toimii myös tärkeänä vertaistuen tarjoajana. Lukemattomat mahdollisuudet –hankkeessa tuotettu Lukulux-verkkokäsikirja on heille ja kaikille lukuohjausta aloittaville työkalu, jota voi hyödyntää käytännön toiminnassa. Lukuohjaajakoulutuksen keskeiset sisällöt on esitelty Lukuluxissa, ja sieltä löytyy myös koulutukseen osallistuneiden videoituja kokemuksia. Lukemattomat mahdollisuudet ESR -hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

SeAMKin Kirjasto- ja tietopalvelualan uudistettuun opetussuunnitelmaan on sisällytetty 5 op:n Lukuohjaus-opintojakso. Siten alalle valmistuvat uudet työntekijät saavat perustiedot lukuohjaustoiminnasta ja heitä

innostetaan jatkamaan ohjausta työelämässä. Lukuohjaajakoulutuksen kokonaisuus on herättänyt kiinnostusta myös alueellisissa kehittäjäkirjastoissa ja jatkossa sitä voidaan tarjota maksullisena palvelutoimintana, kun järjestetään täydennyskoulutusta alueilla.

Sari Mäkinen-Laitila
Lehtori, opinto-ohjaaja, FM
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Lähteet:
L 29.12.2016/1492. Kirjastolaki.